

Klára Bendová

Komparace vybraných středoškolských učebnic české literatury z první poloviny 20. století

Oponentský posudek bakalářské práce

Ústav české literatury a komparatistiky FF UK

Bakalářská práce Kláry Bendové konfrontuje přístup literárněhistorických středoškolských příruček z první poloviny 20. století s dobově relevantními způsoby psaní dějin literatury. Navzdory tomu, že se zabývá materiálem, jež je svým účelem nutně odkázán k relativně rychlému zastarání, je práce velmi aktuální. Způsobeno je to dle mého soudu samotnou (teoreticky orientovanou) perspektivou, kterou je toto veskrze didaktické téma nahlíženo. O to cennější se takovýto přístup zdá být, že se vyskytuje již v bakalářské práci. I proto zní její závěrečná slova („Předloženou práci lze v tomto kontextu chápat jako přípravou.“) jako zbytečně skromná – svou nezpochybnitelnou hodnotu má text i v této podobě.

Předložená práce má zjevně důkladně promyšlený a srozumitelný jak cíl, tak závěr (prokazující vliv dobového literárněhistorického myšlení na příručky); jak výkladovou, tak výzkumnou část; jak ideje, tak jejich formulace.¹ Proto dále pološím jen několik otázek k jednotlivostem z analytické („praktické“) části:

- Oceňuji kondenzovaný výběr pěti ohledů k posuzování příruček (s. 50–51, mj. strukturace dějin literatury, míra a způsob výkladu díla soudobých autorů, metonymické posouzení výkladu několika univerzálně se vyskytujících děl, změny v jednotlivých vydáních učebnic). U první z těchto výzkumných otázek („zda a jakým způsobem učební text vymezuje českou literaturu“) vnímám větší zaměření autorky na to, co učebnice vnímají jako *českou* literaturu, než na to, co chápou jako *literaturu* (např. z hlediska žánrů). Lze dle zkušenosti s materiálem odhadnout či stanovit, zda by mezi příručkami byl z tohoto úhlu pohledu nějaký výraznější rozdíl?
- (V návaznosti na předchozí bod: obdobně se nabízí věnovat se pojetí autorských osobností širěji. Jsou zde vysledovatelné různorodé tendence jednotlivých příruček, nebo je tato perspektiva podnětná až např. v porovnání s čítankami?)
- Podstatné se mi zdá upozornění na některé postupy, které se v učebnicích objevují dodnes (leckdy navíc s dojmem inovativnosti – např. ilustrační texty přímo u výkladu nebo žánrově orientované uspořádání příručky, např. s. 52). Přestože to nebylo ohniskem práce, lze na příručkách první poloviny 20. století ilustrovat, která pozitiva a která úskalí tyto přístupy z didaktického pohledu obnáší?

¹ Jediné nedůslednosti, jež jsem vyzoroval, by se týkaly (ne)umístění mezer před čísla odkazující poznámky pod čarou (srov. např. s. 33–34), číselného výčtu se závorkami místo vhodnějších teček (s. 50–51; srov. ČSN 01 6910) či textu opomenutém v režimu úprav (s. 37). Uvádím tyto skutečnosti však pouze jako ilustraci, že je práce výjimečně pečlivě napsána a nelze vytknout než drobnosti.

- Šíře analyzovaných příruček je úctyhodná. Měl jsem však místy dojem, že některé nuance *mohly být* překryty výraznými historickými událostmi roků 1918, 1939–1945 a 1948. Zvažovala jste možnost věnovat se pouze učebnicím aktuálním v období užším (např. mezi lety 1918 a 1939)? V čem by mohlo být výsledné vyznění výzkumu jiné?
- Na okraj: v poznámce č. 269 uvádíte, že Vlčkův a Máchalův *Výbor z literatury české* neobsahuje v úvodu proponovaný „Nástin celkového slovesného vývoje“. Domnívám se, že se však nemělo jednat o samostatnou část (jak je v práci implikováno), ale že autoři příručky pouze stavěli „nástin vývoje“ jednotlivých spisovatelů oproti ukázkám jejich textů.² Je to možné?
- Rovněž pouze jako marginálie: jako vnímavý (a pro dnešní autory učebnic i inspirativní) shledávám postřeh, že strukturace informací v Šimkově *Přehledu dějin české literatury* (tedy odsunutí biografických údajů do poznámek pod čarou) umožňuje čtenáři je „eventuálně ignorovat“ a zaměřit se na to, co považuje za významné. Jen pro úplnost dodávám, že se zde v poznámkách, nemýlím-li se, výjimečně objevují i citace veršů či výčty básní ve sbírkách apod., takže zmíněné ignorování nemohlo být patrně zcela automatizované.

Závěrem: všechna kritéria kladená na bakalářskou práci považuji za naplněná nadmíru uspokojivě, vřele proto **doporučuji** práci k obhajobě a navrhuji hodnocení **výborně**.

V Praze 28. srpna 2020

Mgr. Ondřej Vojtíšek

² Šířeji se totiž v úvodu píše: „Pokud účel didaktický připouští, snažíme se výběrem vystihovati význačný ráz spisovatelův. Nástin celkového vývoje slovesného pak podáváme ve zvláštním výkladu souvislém.“